

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 05036

DOS OPGEBRENTE FEDERL

Solomon Davidman

*Permanent preservation of this book was made possible
by Sarah & Mac Schorr
in memory of
loving parents, Rachel & Morris Solarchik*

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דאס אפגעברענטע פעדערל

ISBN:0-657-05036-9

פון ש. דאווידמאן

נומער 7

סרום דער שטאָט געפינט זיך אַ געדיכטער וואַלד, לאַנגע שערענגעס פֿון אַלטע און יונגע ביימער ציען זיך דאַרטן. די בלעטלעך אָף די ביימער און די גראַזן אָף דער ערד זיינען דאָ אזוי פֿיל, און אזוי נאָענט איינס צום אַנדערן, אַז ס'קוקט אויס ווי אַ גרינער יאַם.

אַבער וואָס קען טאָן אַ וואַלד? נאָר שטיין. שטייט ער.

אַלע אינדערפֿרי קומט צופֿליען די זון, באַשפּריצט די ביימער מיט גאַלדענע שטראַלן, ווי לאַנגע גאַלדענע שפּיזלעך און פֿרעגט: „גוט מאַרגן, וואַלד, וואָס מאַכסטו?“

„וואָס זאָל מען מאַכן, ליבע זון, אַ גאַנצע נאַכט גע- שטאַנען אין קעלט און אין פינצטערניש. ס'איז אַוואַדע אזוי גוט, וואָס דו ביסט שוין געקומען. האָסט מיר דער- וואַרעמט מיינע ביינער“, שמייכלט דער וואַלד.

ווינטער זעט אויס דער וואַלד ווי אַ גרויסער קאַרני- וואַל. די ביימער טוען זיך אָן אין ווייסע קליידער. די צווייגן ווערן גראַבלעך און מיט אַרבל, ווי הענט. די שפיצן — קיילעכדיק ווי אַ קאַפּ. פֿון אויבן האַלטן אין איין פּאַלן גרייפעלעך, ווי קאַנפעטי.

אין האַרבסט יאַגן אָן ווילדע ווינטן. זיי טראַגן מיט זיך שטויבן, שטרויען און פּאַפּירלעך פֿון שטאַט. זיי האַבן אַ פּאַנעם, ווי הויכע מענטשן מיט ברייטע מאַנטלען, וואָס שלעפּן נאָך זיך לאַנגע שלייערס.

אַזאָ ווינט איז אַמאָל געקומען אין וואַלד אַרײַן. ער האָט געשמיסן מיט בייזקייט די צווייגלעך און די יונגע ביימלעך. ער האָט זיך דורכגעשפּאַצירט דעם וואַלד מיט קוראַזש, מיט כּוצפּע, גלייך ווי ער איז באַלעבאַס איבער דער וועלט.

מיטאמאל האָט זיך דער ווינט אָפגעשטעלט לעבן אַ
הויכער סאַסנע. וואָס איז? — אָף דעם שפיץ פון בוים איז
געשטאַנען אַ קאַנאַריקל און געזונגען, זיך געטרייטלט און
געדרייט, ווי אַן אַקטיאָר.

דעם ווינט איז שטאַרק געפּעלן געוואָרן דאָס געזאַנג,
ס'איז נאָך שענער פון זײַן פּיפּן און בלאָזן. און ער האָט
געמײנט, אַז קיין שענערע זינגער פון אים זײנען אָף דער
וועלט נישטאַ.

פרעגט ער דעם בוים: „ווער איז דער פּויגל?“
צעשמײכלט זיך דער בוים, ווי אײנער רעדט: „דו קענסט
אים נאָך ניט?“ און ער האָט אים דערצײלט:

„דאָס קאַנאַריקל האָט אַ רויט פּעדערל אָפן קעפל,
רופט מען עס, דאָס רױטע זינגערל.“ עס טוט אַזעלכע
גוטע זאַכן אויף, אַז מענטשן און בערן מעגן זיך קומען באַ
אים לערנען.

אײנמאַל איז געקומען אַ מאַן מיט אַ האַק אָף דעם
אַקסל, און מיר געוואָלט אונטערהאַקן די זײטן. וואָס האָב
איך געקענט טאָן? — שוין אַ זאַקן, שטיי מיר שוין דאָ
מײנע הונדערט און אַכציק יאָר, וויל איך מיך שוין ניט
רירן פון אַרט. איך בין דאָך ניט קיין יונג בײמעלע, אַ
שנעקל, וואָס מען דערלאַנגט עס דעם ערשטן קלאַפּ,
בויגט זיך עס שוין פאַר דעם מענטשן. און מיטן צוײטן
קלאַפּ קניעט עס, ליגט שוין אַן אויסגעצויגנס פאַר זײנע
פּיס.

פלוצים האָט דאָס רױטע זינגערל זיך צעטרעלט, זיך
צעלאָזט מיט אַזאַ שײנעם ניגן, אַז דער מאַן איז געבליבן
שטיין מיט דער האַק אין האַנט און זיך אײנגעהערט. אַזוי

איז ער אָפּגעשטאַנען ביז ס'איז טונקל געוואָרן. האָט ער אַפּאַנעם זיך דערשראַקן, וואָס די זון אַנטלויפט, איז ער אויך אַנטלאָפּן. דערווייל בין איך געראַטעוועט געוואָרן.

און איינמאַל זיינען אַלע קאַנאַריקלעך אַרויס פון די נעסטן, זיך אויסגעשטעלט אָף מיינע צווייגן און אזוי גע- פיסטשעט, אזוי געסווישטשעט, אַז ס'איז געווען אַ ביטע- רער ראַכמאַנעס אָף זיי. מיינע בלעטלעך, אַ כּוץ וואָס זיי זיינען ביטער, זיינען זיי דעמאַלט געווען געל און פאַר- דאַרט. און זיי ווילן עסן, אַז זיי שטאַרבן אַזש.

פון דערווייטנס, זעען זיי, טראַגט זיך אַ פּערד און וואַגן, לויפט און פליט, ווי אַ פּייל פון בויגן פון יעגערס האַנט, גיבן זיי זיך אַלע אַ לאַז צום וואַגן. אַ פּריינד איז זיי באַפּאַלן — אַ גאַנצער באַרג מיט שטרוי.

דער פּויער האָט אַבער ניט געוואוסט, אַז די פּייגל זיינען הונגעריק, ער האָט אונטערגעשמיסן מיט דער בייטש דאָס פּערדל, ס'זאַל לויפן שנעלער. די פּייגעלעך האָבן אַבער מוירע געהאַט פאַר דער בייטש, זיינען זיי אַרומגעפּלויגן אַרום וואַגן און נאָר געקענט קוקן אָף דער שטרוי. וואָס-זשע טוט דאָס רויטע זינגערל? — פליט ער הענדום-פּענדום אַפּריער, שטעלט זיך אַוועק און צעזינגט זיך אָף זיין שטימעלע, מיט אַזאַ מעלאָדיע, אַז ס'הייבט אָן צו נאָגן באַם האַרצן און טרערן שטעלן זיך אַוועק אין די אויגן.

ווי דאָס פּויערל האָט דערהערט דאָס געזאַנג, האָט ער זיך אַפּגעשטעלט אָף אַ מינוטקעלע זיך איינהערן. דער- ווייל האָבן זיך די קאַנאַריקלעך אַ וואַרף געטאַן אַפּן וואַגן און צעשלעפט עפּשער טויזנט שטרויען, זיך פאַרזאַרגט מיט עסן אָף עטלעכע טעג.

איך קען דיר דען אויסדערציילן אלע מייסעס מיט-
אמאל — ענדיקט דער בוים — דאָס איז אַ זינגערל, איינס
אין דער וועלט”.

דער בייזער ווינט, וואָס טראָגט זיך נאָר אַרום מיט
בייזע און שלעכטע געדאַנקען: ווי אזוי צו צעשמערן אַן
אַרעם שטיבל, ווי אזוי צו דערטרינקען אַ שיפל אַפּן יאָם,
האַט זיך געטראַכט: „אויב אזוי, וועלן מיר שוין דעם
פּייגל אַוועקפירן אין שטאַט אַרײַן”.

רופט זיך אַן דער ווינט צום קאַנאַריקל: „דו גרויסער
נאָר, וואָס דו ביסט, דאַרפסטו זינגען אין וואַלד פאַר ביי-
מער און כּײַעס, וואָס פאַרשטייען ניט און פּילן ניט דאָס
זיסקײט פון דיין געזאַנג? און וואַרטן אָף אַ פּויער, וואָס
וועט דאָ דורכפאַרן, אויסצעבעטלען באַ אים אַ שטרוי? —
קום בעסער מיט מיר אין שטאַט אַרײַן. פאַראַן דאַרט
אַזעלכע הייזער, שטאַרקע, שטיינערנע, וואו מען לאָזט
אַפּילו קיין ווינט ניט אַרײַן. וועסטו זינגען פאַר יענע
מענטשן, וואָס וואוינען דאַרטן, וועלן זײ דיר אונטער-
טראָגן מילך און האַניק און ברעקלעך, וויפל דו וועסט
נאָר אַליין וועלן. מען וועט דיר אויסבויען אַ שטיבעלע
ניט ווי דייע, פון שטרויעלעך און ערד, נאָר פון גאַלדענע
דראַטן. קום, קאַנאַריקל, אין שטאַט אַרײַן”.

און דאָס קאַנאַריקל איז אַוועק מיטן ווינט אין שטאַט
אַרײַן.

איז דאָס געזעסן אין אַ שטייגל און געזונגען. עסן האָט
עס געקראָגן פון די בעסטע זאַכן. נאָר אמאל האָט עס זיך
געוואָלט אַרויספליען האָט עס ניט געקענט, די מענטשן
האַבן פאַרשלאָסן דאָס שטייגל מיט אַ שלעסעלע. האָט

דאָס רויטע זינגערל געוואַלט זען דעם הימל, האָט עס ניט געקענט, די מענטשן האָבן זי פאַרשטעלט מיט אַ סטעליע. ווען דאָס פּייגעלע האָט געגעסן, איז דאָס געווען צו-פרידן פון שטאַט, פון דער הויז, פון דער שטייג, פון די מענטשן, אָבער ווען דאָס פּייגעלע האָט געוואַלט זיין פריי, און ניט געקענט אַרויס, האָט עס אַזוי געטרויערט און אַזוי געבענקט, אַז ס'האָט זיך געגלוסט צו וויינען.

אָבער יענע מענטשן, פון דער שטיינערנער הויז, וואו קיין ווינטל קומט אפילע ניט אַרײַן, האָבן ניט פאַרשטאַנען דאָס פּייגעלע. זײ האָבן געמײנט, אַז אַ פּייגעלע דאַרף זינגען טרויערדיק.

אײַנמאַל האָט אויסגעבראַכן אַ פּײַער אין דער הויז. פלאַמען האָבן אַלץ אַרומגעכאַפט. אַלץ האָט זיך אַנגע-הויבן צו וואַקלען. דאָס שטייגל איז אַראַפּגעפאַלן און זיך צעבראַכן. איז דאָס קאַנאַריקל אַרויס און זיך געלאָזט פליען. האָט עס אַ פלאַם פון פּײַער, וואָס האָט אויסגע-קוקט ווי אַ צונג, עס געגעבן אַ לעק פונקט לעבן רויטן פעדערל. האָט זיך דאָס קאַנאַריקל אַפּגעברײט און אוועק-געפלויגן מיט אַ וויי-געשרײ.

ווען דאָס קאַנאַריקל איז געקומען צופליען צוריק אין וואַלד אַרײַן, האָט עס זיך זײער דערפּרײט. ס'האָט זיך אַנגעהײבן גריסן מיט די שוועסטערלעך און ברידערלעך און אַלטע פּרײַנט. די פּייגעלעך האָבן אָבער געקוקט אַפן זינגערל, ווי אַף אַ פרעמדן. קײנער האָט זיך ניט צוגע-הערט צו די לידער, וואָס ס'פלעגט זינגען. ס'זײנען שוין געווען נײַע זינגער אַף זײן אַרט.

האָט דאָס קאַנאַריקל געוואַלט וויסן פאַרוואָס מען דערקענט עס ניט. האָט עס זיך אוועקגעלאָזט צו אַ נאַענ-טן טײך, און זיך אַפּגעשפּיגלט אין דעם וואַסער, איז דאָס

אזש דערציטערט געוואָרן, ס'האַט דערזען, אַז ס'האַט
שוין ניט דאָס רויטע פעדערל אָף זיך. איז דאָס זייער
טרויעריק געוואָרן. ס'האַט זיך געוואָשן אין טייך, זיך
געוואָרעמט אַנטקעגן דער זון, ס'האַט געמיינט, אַז ס'וועט
צוריק קריגן דאָס פעדערל. אָבער מער האָט עס שוין
קיין רויט פעדערל ניט באַקומען.

ניט קיין אוטאָפּיע.

דער לייענער האָט געוויס באַמערקט, אַז לעבן דעם נאָ-
מען „סאַבוויי-ביבליאָמעק“ גייט אַן אונטערקעפל: „טויזנט גע-
שיכטעס פאַר גרויס און קליין“. נו, טראַכט זיך אַ לייענער,
טויזנט געשיכטעס? — סאַ ביסל איבערטריבן.

דער עמעס איז, אַז דער שרייבער און אַרויסגעבער פון
דער „סאַבוויי-ביבליאָמעק“ האָט שוין אַנגעשריבן די טויזנט
געשיכטעס. דער גרעסטער טייל פון זיי איז געווען געדרוקט
אין די צייטונגען און זשורנאַלן: „די אידישע וועלט“, „די
צייט“, „פרייהייט“, „יונג-קווניע“, „יוגנט“, „ספּאַרטאַק“, „דער
האַמער“, „פּראַלעטאַרישע דערציאונג“, „יונגוואָרג“, „מאַרגן-
פרייהייט“. הייס און דערציאונג און אַ רייע לאַקאַלע זשור-
נאַלן אָף דער פּראָווינץ.

ביז דער „סאַבוויי-ביבליאָמעק“ זיינען דערשינען אין בוך
פאַרם אַרום צוואַנציק ביכער און זאַמלונגען.

נו, טראַכט אַ לייענער, וועט זיין מעגלעך אַרויסצוגעבן
טויזנט ביכעלעך פון „סאַבוויי-ביבליאָמעק“? —

יא, ס'איז מעגלעך.

הונדערטער לייענער און שרייבער זיינען באַגויסטערט
פון דער „סאַבוויי-ביבליאָמעק“. מע קען לייענען די ביכעלעך
באַ יעדער געלעגנהייט. סאַ קעשענע-ביכל. סאַ שיינן ביכל.

מיר ווייסן, אז סע געפינען זיך ליבהאבער פון ביכל אין יעדער ארגאניזאציע פון אונדזער פראגרעסיווער פאלקס-בא-וועגונג. מיר ווילן, אז בלויז איינער פון יעדער ארגאניזאציע זאל זיך אונטערנעמען צו פארשפרייטן די „סאבוויי-ביבליא-טעק“. יעדער פארשפרייטער ווערט פאקטיש א בויער פון דער ליטערארישער אונטערנעמונג. און זיין אדער איר נאך מען וועט פארצייכנט ווערן אף אייביק אף די זייטן פון דער „סאבוויי-ביבליאטעק“, און דעמאלט, א דעמאלט, וועט שוין ניט זיין קיין אומאפיע ארויסצוגעבן אלע טויזנט נומערן פון דער „סאבוויי-ביבליאטעק“.

איר ווערט איינגעלאדן צו זיין איינער פון די בויער.

ש . ד א ו י ד מ א נ .

אדרעס: בא די אַרדן-שולן, 80 — פינפטע עוועניו, ניו-ארק, ניו.

צווייטער אפרוף וועגן דער „סאבוויי-ביבליאטעק“

מיט עטלעכע טעג צוריק האבן מיר געלייענט אין דער אריגינעלער „סאבוויי-ביבליאטעק“-אויסגאבע, די מייסע „דער לערער האט פארמאכט די אויגן“ פון ש. דאווידמאן, אלגינים א תלמיד, וואס איז שוין אליין א אידישער לערער און שריפט-שטעלער. דערציילט דארטן ש. דאווידמאן, אז ווען ער איז געווען א אינגל פון א יאר צוועלף-דרייצן, איז צו אים אריין-געפאלן אין די הענט אלגינים כרעסטאמאטיע, און ער זאגט וועגן דעם: „און פון זינט איך האב געלייענט „דאס אידישע ווארט“ פון אלגין, האב איך צו זיך געזאגט: „אט דער אלגין מוז זיין זייער א גרויסער לערער! ער האט פאר מיר צונויפ-גענומען דאס שענסטע אין דער אידישער ליטעראטור!“.

א. פאמערעאניץ: פון ארטיקל: מ. אלגין — און דאס אידישע ווארט, „מארגן-פרייהייט“, זונטיק ניינצנטן אקטאבער.